

3

**เหตุการณ์หนึ่ง
แห่งสันติภาพถาวรตามหลักคิด
ของอิมมานูเอล คานต์ : การวิเคราะห์
องค์การระหว่างประเทศ
ผ่านมุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบัน
(Neoliberalism Institutionlism)**

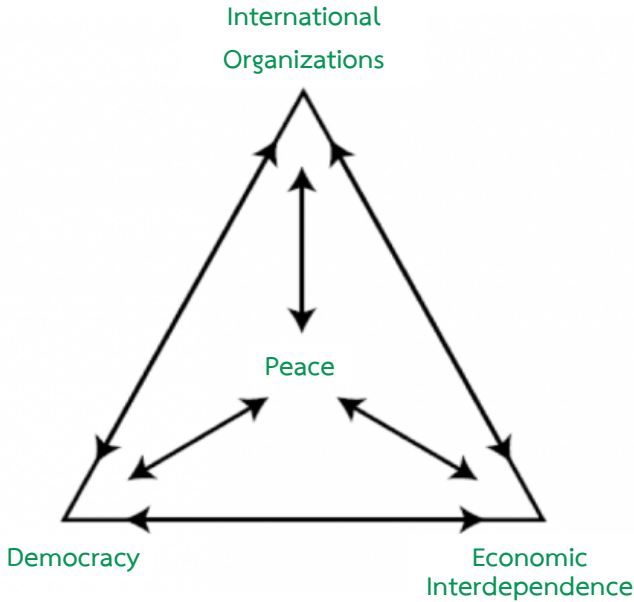
นาวาโท ทวีศิลป์ คงประเสริฐ
อจ.กวดส.ฟวท.ยศ.ทร.

“ **สงคราม** กำเนิดจากจิตของมนุษย์
และดวงจิตเหล่านั้น ความรักและความเมตตา
กำลังปกป้องสันติภาพอยู่เช่นกัน ”

อู๋ตัน เลขาธิการสหประชาชาติ
(ค.ศ.๑๙๖๑ - ๑๙๗๑)

บทนำ

ผู้เขียนขึ้นต้นบทความนี้ ด้วยถ้อยคำของนักการทูตชาวพม่า ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติระหว่างปี ค.ศ.๑๙๖๑ ถึง ๑๙๗๑ นับเป็นชาวเอเชียคนแรกที่ได้รับตำแหน่งสำคัญนี้ ถ้อยคำของอู๋ตันได้ชี้ให้เราตระหนักว่า สงครามหรือสันติภาพเป็นภาวะที่มนุษย์สามารถเลือกได้ การถกแถลงเรื่องสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ก็คือสงครามหรือสันติภาพนั้น มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นักปรัชญาในศตวรรษที่ ๑๖ อย่าง โทมัส ฮอบส์ เชื่อว่าสภาวะธรรมชาติของมนุษย์คือ สภาวะสงคราม^๑ แนวคิดของเขาสามารถอธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐหลาย ๆ ครั้งในอดีต ดูเหมือนว่าสงครามจะเป็นบรรทัดฐานของการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับในยุคนั้น ต่อมาในศตวรรษที่ ๑๘ อิมมานูเอล คานต์^๒ ซึ่งมีความเชื่อเช่นเดียวกับฮอบส์ ในเรื่องสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ แต่ได้แย้งว่ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามสภาวะธรรมชาติและได้เสนอว่า **สันติภาพถาวร** (Perpetual Peace) สามารถสร้างขึ้นได้ ด้วยการสร้างเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) รัฐประชาธิปไตย ๒) การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ ๓) องค์การระหว่างประเทศ^๓ แม้จะผ่านมาแล้วนับร้อยปี

ภาพสามเหลี่ยมแห่งสันติภาพ ดัดแปลงจากแนวคิดของ อิมมานูเอล คานต์

ที่มา : Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations
by Bruce M Russett, John R ONeal, Bruce Russett

แนวคิดนี้ยังคงเป็นปัจจัยในการสร้างสันติภาพให้กับโลกอยู่ในปัจจุบัน

บทความนี้จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับสันติภาพผ่านมุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบัน (Neoliberalism Institutionalism) โดยในภาคแรกจะฉายภาพวิวัฒนาการของแนวคิดเสรีนิยมเชิงสถาบันซึ่งมีรากฐานความคิดสอดคล้องกับเสรีภาพในระดับปัจเจกบุคคล (Personal Freedom and Liberty) และเป็นผลผลิตจากสำนักคิดเสรีนิยมคลาสสิก^๕ จากนั้นเสนอความเป็นไปได้ของการร่วมมือระหว่างรัฐภายใต้ภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ต่อด้วยการวิเคราะห์คุณลักษณะขององค์การระหว่างประเทศ (Intergovernmental Organization) ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสันติภาพ โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ภาคสุดท้ายจะเชื่อมโยงกองทัพเรือกับบทบาทสร้างและส่งเสริมสันติภาพของภูมิภาค

วิวัฒนาการของทฤษฎีเสรีนิยมเชิงสถาบัน (Neoliberalism Institutionalism)

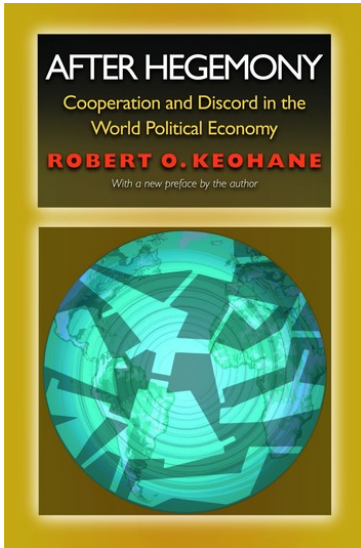
ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก (Classical Liberalism) คือ แนวคิดเรื่องอุดมคติทางการเมืองและเศรษฐกิจมีรากฐานมาจากความเข้าใจปรัชญาการเมืองเรื่องของเสรีภาพ

ในระดับปัจเจกบุคคล (Personal Freedom and Liberty) ได้รับความนิยมนในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๗ มุมมองเสรีนิยมคลาสสิกเน้นว่ารัฐบาลจะต้องดำเนินการเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลและให้เสรีในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนต้องพิทักษ์สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ที่มาขององค์ความรู้ของสำนักคิดนี้ มาจากนักปรัชญายุคเรืองแสงหลายท่าน (Enlightenment) เช่น **อดัม สมิท** (Adam Smith) เขาได้อธิบายระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมไว้ว่า มีกลไกตลาดทำหน้าที่จัดการราคาสินค้าโดยธรรมชาติ ผู้ซื้อผู้ขายไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าได้ **จอห์น ล็อก** (John Locke) ผู้ซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดต่อคณะผู้ว่าการปฏิวัติอเมริกาครั้งที่ ๑ แนวทางสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชากรของเขา ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา^๖ ค.ศ.๑๗๗๖

ยุโรปในศตวรรษที่ ๑๘ ในขณะที่สังคมนิยมคลาสสิกเน้นพิจารณาเรื่องความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอกับมนุษยชาติ สำนักเสรีนิยมโต้แย้งว่าความขัดแย้งนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นในขณะที่สำนักสังคมนิยม มองว่ามนุษยชาติหนีไม่พ้นเรื่องของความขัดแย้ง ฝ่ายเสรีนิยมยืนยันว่าประชาชน (ไม่ว่าผู้นำรัฐหรือพลเมืองรัฐ) สามารถเลือกอนาคตของประเทศได้และจะเลือก “รูปแบบพฤติกรรมที่สร้างสรรค์และจะปฏิบัติตามที่ได้เลือกไว้ มนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดให้เลือกที่จะเป็นเหยื่อและวนเวียนอยู่กับวงจรของความขัดแย้งไปตลอดกาล”^๗ ใจความหลักของนักคิดสำนักนี้คือแนวทางการบรรลุซึ่งสันติภาพอันถาวร การศึกษาทฤษฎีเสรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประกอบด้วยหลายแนวคิด ได้แก่ ๑) ทฤษฎีสันติภาพเชิงประชาธิปไตย (Democratic Peace Theory) มองว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการเมืองภายในประเทศมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีนี้มองว่าประเทศประชาธิปไตยจะไม่ก่อสงครามระหว่างกัน เนื่องจากมติมหาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำประเทศประชาธิปไตยและผู้นำของประเทศต่าง ๆ ต้องการรักษาสถานอำนาจที่มาจากประชาชนให้อยู่ต่อไป ๒) ทฤษฎีสันติภาพที่มาจากการค้า (Commercial Peace Theory) มองว่าการค้าเสรีมีผลทำให้เกิดสันติภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ต้องสร้างความมั่นคงให้กับระบบภูมิภาคและระบบโลกเพื่อให้ระบบการค้าดำเนินต่อไปได้ ทฤษฎีนี้ขยายตัวมาสู่การศึกษาเรื่องโลกาภิวัตน์และการขึ้นต่อกัน (Globalization and Interdependence)

การศึกษาในสำนักเสรีนิยมมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ มีการก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations)

ในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ เพื่อป้องกันการเกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะแขนงหนึ่งของวิชารัฐศาสตร์ ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ดร.โรเบิร์ต โคเฮน ได้แต่งหนังสือเรื่อง “After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy” ซึ่งถือว่าเป็นความคิดต่อยอดมาจากฐานคิดเสรีนิยมคลาสสิกและเป็นนักวิชาการที่มีบทบาทในสำนักคิดแบบเสรีนิยมเชิงสถาบัน (Neoliberalism Institutionalism) อย่างมากมาจนถึงปัจจุบันนี้

ภาพหนังสือเรื่อง “After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy” ของ ดร.โรเบิร์ต โคเฮน

ที่มา : <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691122489/after-hegemony>

ผลผลิตจากแนวคิดเสรีนิยม

ความรุ่งเรืองของแนวคิดเสรีนิยมซึ่งสอดคล้องกับเสรีภาพในระดับปัจเจกบุคคล เป็นฐานคิดให้กับนักวิชาการรุ่นหลัง ในการหามุมมองใหม่สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและทำนายความเป็นไปของระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลจากการแยกตัวของแขนงความรู้วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ ประกอบกับความล้มเหลวในการป้องกันสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขององค์การสันนิบาตชาติ ทำให้มีศาสตร์โดยตรงซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือให้นักวิชาการวิจัยหาสาเหตุและแนวทางการหยุดยั้งสงคราม เกิดการพัฒนาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมุมมองใหม่ ๆ เช่น สร้างสรรค์นิยม สัจนิยมเชิงรุก สัจนิยมเชิงป้องกัน ในส่วนสำนักคิดเสรีนิยม เกิดทฤษฎี

เสรีนิยมใหม่ แบบเสรีนิยมเชิงสถาบัน โดยมีฐานคิดมาจากเสรีนิยมคลาสสิก เช่น มนุษย์มีศักยภาพในการทำดี แต่ถูกชักนำหรือบังคับโดยความกลัวและความรู้สึกถึงความไม่แน่นอน ดังนั้นหากมีสิ่งใดหรือองค์การใดที่จะทำหน้าที่ลดความกลัวและลดความไม่แน่นอน มนุษย์ก็จะสามารถใช้ศักยภาพในการทำดีและพัฒนาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ประเด็นเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐ มุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบันเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากภายใต้สภาวะอนาธิปไตยแต่เป็นไปได้หากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวย^๕

ความร่วมมือภายใต้สภาวะอนาธิปไตย

สภาวะอนาธิปไตย หรือ Anarchy เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การเมืองระหว่างประเทศแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ รัฐถูกขับเคลื่อนโดยอำนาจและผลประโยชน์ของชาติ ไม่มีอำนาจใดจะลงโทษรัฐหรือบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ ความหมายของอนาธิปไตยที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการส่วนใหญ่คือ ภาวะที่ขาดรัฐบาลโลก^๖ แม้ว่าการเมืองระหว่างประเทศจะอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย สงครามและความร่วมมือล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประวัติศาสตร์มนุษย์ การที่จะชี้ชัดว่าระหว่างสงครามและความร่วมมือภาวะใดคือภาวะปกติและภาวะใดคือภาวะผิดปกตินั้น ยังเป็นประเด็นถกเถียงอย่างกว้างขวาง^๗ นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระแสหลักทั้งสองสำนักต่างก็ยอมรับว่าความร่วมมือระหว่างรัฐนั้นเกิดขึ้นได้ แต่ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน นักเสรีนิยมจะมองว่าความร่วมมือของรัฐและการสร้างองค์การระหว่างประเทศเป็นความตั้งใจของรัฐเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างร่วมกัน ในทางตรงกันข้ามนักสังคมนิยมจะมองว่า รัฐเข้าร่วมองค์การระหว่างประเทศเป็นเพียงเพื่อผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว องค์การระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนและส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ทูซิดิดีส มาเคียวเวลลี และ โทมัส ฮอบส์ เป็นนักปรัชญาที่มักได้รับการกล่าวถึงในสำนักคิดสังคมนิยม งานเขียนของพวกเขาเหล่านี้มีอิทธิพลกับผู้นำทางการเมืองในศตวรรษที่ ๑๗ และ ๑๘ เป็นอย่างมาก การมองโดยมุ่งไปที่อำนาจและความมั่งคั่งเท่านั้นทำให้เกิดการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง สงครามจึงเป็นภาวะที่ปรากฏ นักสังคมนิยมเชื่อว่ารัฐคิดและแสดงออกอย่างมีเหตุผล (Rational Actors) รัฐไม่สามารถล่วงรู้ความตั้งใจของอีกรัฐหนึ่งได้อย่างแน่นอน รัฐจะต้องพึ่งพาตนเอง (Self-Help) เพื่อให้อยู่รอดในสภาวะอนาธิปไตย

แม้ว่านักสังคมนิยมจะมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเต็มไปด้วยการแข่งขันและอันตราย พวกเขาก็ยอมรับว่ามีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ

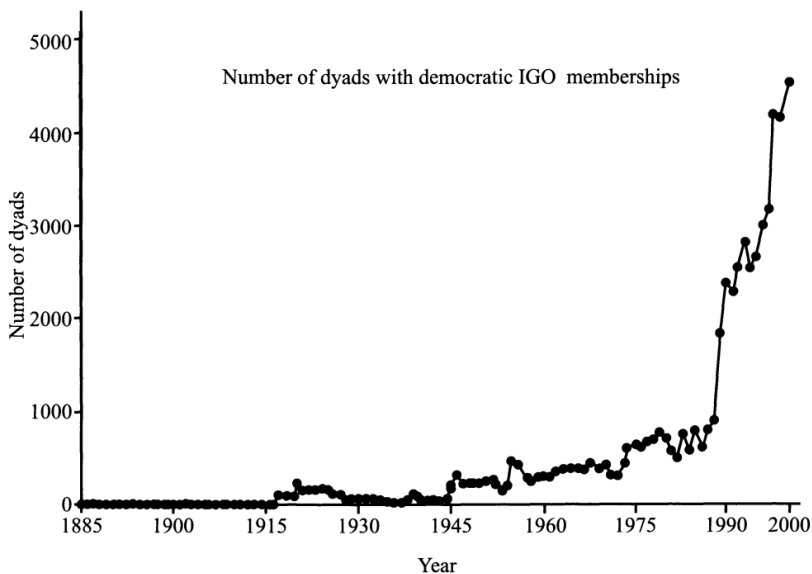
แต่เป็นไปได้ยากที่จะประสบความสำเร็จและยากยิ่งไปกว่าที่จะมีความยั่งยืนในความร่วมมือเหล่านั้น เหตุผลที่ทำให้รัฐร่วมมือกัน คือความต้องการผลประโยชน์จากความร่วมมือและความอยู่รอดเท่านั้น^{๒๒} การสร้างดุลอำนาจ คือความร่วมมือที่เห็นได้ชัดเจนในมุมมองของนักสังคมนิยม เป้าประสงค์ คือเพื่อป้องกันการมีอำนาจนำของรัฐใดรัฐหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของตน ในการสร้างดุลอำนาจสามารถดำเนินการได้ ๒ แนวทางคือ **แนวทางที่ ๑** การสร้างดุลอำนาจจากภายใน คือการเร่งเสริมสร้างกำลังอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจของตน แต่แนวทางนี้แทบจะเป็นไปไม่ได้และใช้ระยะเวลายาวนานสำหรับรัฐขนาดเล็ก **แนวทางที่ ๒** การสร้างดุลอำนาจจากภายนอก ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐเพื่อคานอำนาจในระบบระหว่างประเทศ^{๒๓} แม้จะยอมรับว่าความร่วมมือเกิดขึ้นได้ แต่นักสังคมนิยมก็มองว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความร่วมมือระยะสั้น เป็นไปตามความจำเป็นและจะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์^{๒๔} ในช่วงสงครามเย็นแนวคิดของนักสังคมนิยมได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถอธิบายภาพของการสร้างดุลอำนาจ การแบ่งขั้วการเมืองโลกได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายนักสังคมนิยมไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมจึงเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐผ่านองค์การระหว่างประเทศมากขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

มุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบัน (Neoliberalism Institutionalism) ได้รับความนิยมและกล่าวถึงมากยิ่งขึ้นในปี ค.ศ.๑๙๘๔ หลังจากการตีพิมพ์หนังสือชื่อ “After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy” แนวคิดนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อโต้แย้งแนวคิดสังคมนิยมใหม่ โดยยอมรับสมมติฐานของสังคมนิยมใหม่บางประการและโต้แย้งในบางประการ เช่น มุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบันยอมรับว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ในสภาวะอนาธิปไตย อำนาจมีความสำคัญและรัฐเป็นตัวแสดงหลัก แต่โต้แย้งว่ารัฐไม่ใช่ตัวแสดงเดียวที่สำคัญในระบบระหว่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างรัฐเป็นสิ่งที่สามารถสร้างให้ยั่งยืนได้เมื่อมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าผลประโยชน์ที่รัฐจะได้โดยการดำเนินการด้วยตนเอง ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าความหวาดกลัวและความรู้สึกไม่แน่นอนของรัฐ อาจเป็นอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือแต่ไม่สามารถปิดกั้นความร่วมมือระหว่างรัฐได้

ข้อเสนอหลักอีกประการหนึ่งของเสรีนิยมเชิงสถาบัน คือความร่วมมือสามารถเกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้รัฐที่มีอำนาจนำ (Hegemonic State) แนวคิดนี้ไม่ได้ปฏิเสธการมีส่วนร่วมของรัฐที่มีอำนาจนำที่ใช้อำนาจในการแสวงหาประโยชน์จากความร่วมมือ ดังเช่น สหรัฐฯ ใช้ในการดำเนินนโยบายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่ข้อเท็จจริงก็คือ

โลกตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ภาวะของการมีอำนาจนำของรัฐใดรัฐหนึ่งเป็นภาวะชั่วคราว สังคมระหว่างประเทศในช่วงเวลาส่วนใหญ่เป็นสังคมที่มีหลายรัฐอำนาจ สถาบันระหว่างประเทศมีบทบาทในการสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐมาโดยตลอด แม้ในภาวะสงคราม โดยทำหน้าที่เป็นช่องทางให้ข้อมูลและการติดต่อสื่อสาร ติดตามการปฏิบัติของรัฐบาลสมาชิก ทำซ้ำจนเกิดเป็นแนวทางสากลและคุณค่าที่สังคมระหว่างประเทศยอมรับร่วมกัน นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกันอีกด้วย^{๑๔}

นักวิชาการอย่าง ลิซามาติน เสนอว่าองค์กรระหว่างประเทศ ไม่ได้เป็นอำนาจกลางที่บังคับใช้กฎระเบียบกับรัฐต่าง ๆ แต่เป็นทางเลือกของรัฐที่จะร่วมกันสร้างองค์การระหว่างประเทศขึ้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการมองหาลผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ว่ารัฐขนาดใหญ่จะมีโอกาสหาผลประโยชน์ได้มากกว่า แต่อย่างน้อยก็มีผลประโยชน์ของรัฐขนาดเล็กร่วมอยู่ด้วย แม้ว่าองค์การระหว่างประเทศล่มสลายอยู่ตลอดเวลา แต่อัตราในการเกิดองค์การระหว่างประเทศและความร่วมมือใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่า^{๑๖} นอกจากนี้แนวโน้มของระยะเวลาการเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตามกราฟแสดงความสัมพันธ์ของระยะเวลา (วัน) ที่เป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศในแต่ละห้วงเวลา (ค.ศ.)

กราฟแสดงความสัมพันธ์ของระยะเวลา (วัน) ที่เป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศในแต่ละห้วงเวลา (ค.ศ.)

ที่มา : วาสาร International Organization (2006), Vol. 60 เรื่อง Democratic International Governmental Organizations Promote Peace โดย Jon Pevehouse and Bruce Russett

ปรากฏการณ์ความร่วมมือระหว่างรัฐที่เพิ่มมากขึ้นจาก Positive Spillover Effect^{๑๗} ถูกเสนอโดย เออร์เนสต์ ฮาส เขาอธิบายปรากฏการณ์นี้ว่า ความร่วมมือที่เข้มข้นและความเข้าใจร่วมกันในกลุ่มสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศหนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดความร่วมมือล้น (Spillover) ไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ส่งผลให้การรวมตัวของรัฐยกระดับสูงขึ้น (Deep integration) ฮาส ยกตัวอย่างการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศยุโรปในนามสหภาพยุโรป (European Union: EU) ในช่วงแรกของการก่อตั้งผู้นำในแต่ละประเทศมีนโยบายจำกัดกรอบความร่วมมือ ปรากฏการณ์ Positive Spillover Effect ทำให้ความร่วมมือด้านอื่น ๆ เช่น การปรับปรุงกฎหมาย การเงิน การสื่อสาร และการประสานผลประโยชน์ร่วมกันอื่น ๆ ส่งผลให้การรวมตัวของกลุ่มประเทศยุโรปมีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น และกลายเป็นตัวอย่างของความสำเร็จขององค์การระหว่างประเทศในปัจจุบัน การลดลงของความกังวลเรื่องอธิปไตยของรัฐในสหภาพยุโรป ทำให้เราเห็นความสำคัญขององค์การระหว่างประเทศที่พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับมุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบัน ในหลายโอกาสการเลือกใช้คำว่าสหภาพยุโรปแทนการระบุชื่อรัฐได้รับความนิยมมากกว่าในเวทีโลก ในวันก่อตั้งสหภาพยุโรป ผู้นำประเทศสมาชิกไม่มีความคาดหวังความร่วมมือในระดับนี้ สหภาพยุโรปมีชีวิตเป็นของตนเองและไม่ได้ยึดโยงอยู่แต่ความเป็นรัฐเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาไปสู่ความเป็นไปได้และความคาดหวังร่วมกัน^{๑๘}

“

**ความหวาดกลัว
และความรู้สึกไม่แน่นอน
ของรัฐอาจเป็นอุปสรรค
ในการสร้างความร่วมมือ
แต่ไม่สามารถปิดกั้น
ความร่วมมือระหว่างรัฐได้**

”

ความร่วมมือภายในรัฐไทยเกิดขึ้นในอัตราเร่งที่ไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากโลกในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นพลวัต ทำให้รัฐไม่สามารถดำรงอยู่หรือแก้ปัญหาทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง ความร่วมมือจึงกลายเป็นความจำเป็น เงื่อนไขที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้การเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป การใช้กำลังทางทหารสำหรับทำสงครามตามแบบคุดจะมีความสำคัญลดลงไปในช่วงเวลาที่ผ่านมา สิ่งแวดล้อม การเงิน และเศรษฐกิจ ถูกหิบบกขึ้นมาเป็นมิติของความมั่นคงในการเมืองระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น^{๑๑} อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างกำลังทางทหารของรัฐ การสะสมอาวุธในภูมิภาคยังปรากฏชัดอย่างต่อเนื่อง สภาวะอนาธิปไตยยังคงอยู่ในสังคมการเมืองระหว่างประเทศ อำนาจและความมั่งคั่งยังคงเป็นเป้าหมายของรัฐ แต่รัฐสามารถเลือกดำเนินนโยบายสร้างความร่วมมือระหว่างกันได้ โดยผ่านองค์การระหว่างประเทศซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มากกว่า ๓๐๐ องค์การ^{๑๒} หลายองค์การก่อตั้งมาแล้วกว่า ๓๐ ปี ข้อเท็จจริงนี้สอดคล้องกับข้อโต้แย้งของเสรีนิยมเชิงสถาบัน ซึ่งระบุว่าหากองค์การระหว่างประเทศไม่มีความสำคัญเหตุใดรัฐซึ่งใช้ความสมเหตุสมผลในการตัดสินใจจึงยอมเสียงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ในการก่อตั้งและรักษาองค์การเหล่านั้นให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง นักวิชาการยังคงตั้งคำถามต่อไปว่าองค์การระหว่างประเทศต้องมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างสันติภาพ

วิเคราะห์คุณลักษณะขององค์การระหว่างประเทศที่เชื่อมโยงกับสันติภาพ

ในส่วนต่อไปนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์คุณลักษณะขององค์การ^{๑๓} โดยการขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐ (Militarized Interstates Dispute: MID) มาเป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) และนำคุณลักษณะขององค์การระหว่างประเทศกลุ่มต่าง ๆ เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) เช่น โครงสร้าง หน้าที่ และความมุ่งหมาย ความยึดโยงกันของสมาชิก การเข้าร่วมของมหาอำนาจ เป็นต้น ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐ (Militarized Interstates Dispute: MID) นั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางตรงกับองค์การระหว่างประเทศทั้งหมดคุณลักษณะขององค์การระหว่างประเทศที่จะส่งผลต่อการระงับการขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐนั้นจะต้องมีดังนี้ ๑) มีระดับของความเป็นสถาบันสูง (Level of Institutionalization) คือมีขีดความสามารถในการบริหารข้อมูลเพื่อปรับดุลอำนาจและผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิกได้อย่างเป็นระบบ ๒) มีความยึดโยงกันของสมาชิก (Member Cohesiveness) คือชาติสมาชิกในองค์การ

เป็นสมาชิกและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในองค์การอื่น ๆ อีก ทำให้มีการยึดโยงกันสูง ๓) มีอำนาจและอำนาจที่ได้รับมอบหมาย (Organizational Mandate) คือองค์การที่มีอำนาจเกี่ยวกับความมั่นคงโดยตรงจะส่งผลโดยตรงต่อการป้องกันการขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐได้มากกว่าองค์การที่มีเป้าประสงค์อื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่าองค์การระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์ทางตรงกับสันติภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณของนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ในการศึกษาการขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐและสันติภาพในระหว่างปี ค.ศ.๑๘๕๕ ถึง ๑๙๙๒ ระบุว่าเหตุแห่งสันติภาพ ๓ ประการ (รัฐประชาธิปไตย การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ และองค์การระหว่างประเทศ) มีผลให้ความน่าจะเป็นในการเกิดการขัดแย้งกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐลดลง หากพิจารณาจากตัวแปรต้นทั้ง ๓ ประการพร้อมกัน เมื่อมีความพร้อมในระดับสูงสามารถลดความน่าจะเป็นในการเกิดสงครามได้ร้อยละ ๙๕^{๒๒}

กองทัพเรือกับบทบาทสร้างและส่งเสริมสันติภาพของภูมิภาคผ่านมุมมองเสรีนิยมเชิงสถาบัน

กองทัพเรือมีความตระหนักรู้ในสภาวะการณ์ความมั่นคงทางทะเลที่เปลี่ยนแปลงและให้ความสำคัญกับภารกิจสนับสนุนความร่วมมือต่าง ๆ ภายใต้องค์การระหว่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่องเสมอมา เห็นได้จากการเพิ่มบทบาทด้านความร่วมมือกับกองทัพเรือมิตรประเทศทั้งในและนอกภูมิภาค จนเกิดความสำเร็จในข้อตกลงด้านความร่วมมือต่าง ๆ เช่น ๑) การประชุม ผบ.ทร.อาเซียนเป็นเวทีในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนมุมมอง แนวความคิด เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกองทัพเรือของประเทศสมาชิก ส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันและพัฒนาศักยภาพของกองทัพเรือในอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน อันจะทำให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทะเล โดยจัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ.๒๕๔๔ โดยใช้ชื่อการประชุมว่า ASEAN Navy Interact ปัจจุบันยังคงจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ.๒๕๖๓ ประเทศเวียดนามเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมโดยจัดรูปแบบการประชุมทางไกลเสมือนจริง (Virtual Conference) มีผลสัมฤทธิ์ร่วมกัน คือกิจกรรมความร่วมมือ ASEAN Navy Training Experiences Exchange Program (ANTEEP) และการสร้างเครือข่ายด้านความมั่นคงทางทะเล และการจัดตั้งกองเรือปฏิบัติการด้านความมั่นคงทางทะเลอาเซียน (Networked Maritime Centres and the ASEAN Maritime Task Force) ๒) ความร่วมมือ

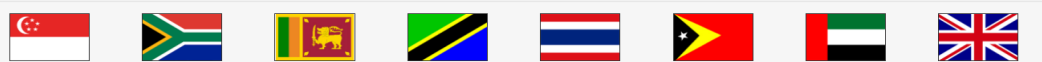
ภาพผู้บัญชาการทหารเรือและคณะผู้บังคับบัญชาาระดับสูงร่วมประชุม ผบ.ทร.อาเซียน ครั้งที่ ๑๔
ที่มา : <https://truthforyou.co/15424/>

ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในอาเซียนเพื่อเสริมสร้างการรับรู้เท่าทันสถานการณ์ทางทะเล (Maritime Domain Awareness) ในภูมิภาค โดยจัดข้าราชการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นายทหารติดต่อนานาชาติ (International Liaison Officer: ILO) ประจำศูนย์บูรณาการข้อมูลข่าวสาร (Information Fusion Centre : IFC) ทร.สิงคโปร์ ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล White Shipping THAI-SINGAPORE ระหว่าง ทร.ไทย - ทร.สิงคโปร์ และนอกจากนี้ยังพิจารณาจัดข้าราชการเดินทางไปร่วมปฏิบัติงานประจำศูนย์แลกเปลี่ยนข่าวสารตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อต่อต้านการกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery Against Ships in Asia - Information Sharing Centre: ReCAAP ISC) ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ๓) การประชุม Western Pacific Naval Symposium (WPNS) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือทางทะเลระหว่าง ทร.อาเซียน กับ ทร.มิตรประเทศ ในภูมิภาคมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก โดยมีเอกสารข้อตกลงที่เห็นพร้อมร่วมกันหลายฉบับ

เช่น The Code for Unplanned Encounters at Sea: CUES, Version 1.0 (บรรลู่ข้อตกลง
ไปเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗) เป็นแนวทางการปฏิบัติการใช้ทะเลร่วมกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อลด
โอกาสการเกิดเหตุในทะเลระหว่างประเทศสมาชิกและ Disaster Relief Operations
Guide เป็นแนวทางการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ๔) การประชุม
Indian Ocean Naval Symposium (IONS) เป็นกรอบความร่วมมือทางทะเลระหว่าง
ทร.อาเซียน กับ ทร.มิตรประเทศ ในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย ปัจจุบันชาติสมาชิก
บรรลู่ข้อตกลงร่วมกันในแนวทางการปฏิบัติการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในมหาสมุทร
อินเดีย

Indian Ocean Naval Symposium (IONS)

Home About IONS Events IONSPHERE Photo Gallery Member Countries Resources COVID-19 Contact Us

ภาพการสัมมนาพร้อมกันของสมาชิก IONS

ที่มา : <https://www.indiannavy.gov.in/content/indian-ocean-naval-symposium-2018>

นอกจากนี้ กองทัพเรือยังให้ความสำคัญในการสร้างพื้นฐานความเข้าใจความจริง
ในสังคมการเมืองระหว่างประเทศ ผ่านการศึกษาระดับสูงของนายทหารเรือ โดยในปี
พ.ศ.๒๕๖๑ ได้อนุมัติให้ปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ให้มีการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เหมาะสม
และสอดคล้องกับระเบียบโลกในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นายทหารเรือที่จบการศึกษา
ออกไปรับราชการเป็นผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของกองทัพเรือมีมุมมองต่อความมั่นคง
ทางทะเลที่ทันสมัยและครอบคลุมภัยคุกคามทุกรูปแบบสรุป

บทสรุป

แนวคิดสันติภาพถาวร (Perpetual Peace) แม้ว่าจะเป็นแนวคิดสุดโต่งในอุดมคติของนักปรัชญา เมื่อสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมา แต่สิ่งนี้มีได้ไร้คุณค่า สันติภาพถาวรของคานต์ ยังคงฉายภาพสาเหตุของสันติภาพได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแสงสว่างปลายอุโมงค์ให้มนุษยชาติได้เดินไปในทิศทางที่ตรงข้ามกับสงคราม แม้โลกจะไม่มีวันปราศจากหมอกควันแห่งความขัดแย้งแต่เราก็มองเห็นสันติภาพชัดเจนขึ้นในทุกขณะที่รัฐประชาธิปไตยพึ่งพากันทางเศรษฐกิจและองค์การระหว่างประเทศ มีปริมาณและคุณภาพมากขึ้น บทความนี้เลือกฉายภาพองค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งแห่งสันติภาพผ่านทฤษฎีเสรีนิยมเชิงสถาบัน (Neoliberalism Institutionalism) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นบทบาทขององค์การระหว่างประเทศในการสร้างสันติภาพและทำหน้าที่เป็นพื้นที่เปิดสำหรับรัฐสมาชิกในการสื่อสารเพื่อลดความหวาดกลัวอันเกิดจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ กองทัพเรือในฐานะเครื่องมือของรัฐในการรักษาความมั่นคงทางทะเล มีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนการสร้างความร่วมมือในทุกระดับ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับฐานความคิดของกำลังพลที่เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรระดับสูงต่าง ๆ ของกรมยุทธศึกษาทหารเรือ การได้รับความรู้เกี่ยวกับความจริงของระเบียบโลกในปัจจุบัน และประโยชน์ขององค์การระหว่างประเทศทำให้ภาพความมั่นคงทางทะเลในอนาคตชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อมนุษย์เห็นความสำคัญของความร่วมมือมากขึ้น นโยบายต่าง ๆ ก็จะเอื้อสำหรับสร้างความร่วมมือทำให้เกิดองค์การระหว่างประเทศมากขึ้น เมื่อองค์การระหว่างประเทศมีปริมาณและคุณภาพมากเพียงพอ ย่อมเป็นเหตุประการหนึ่งที่จะทำให้ให้เกิดสันติภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของสังคมการเมืองระหว่างประเทศและประชากรโลกไม่ว่าพลเรือนหรือทหารก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- ๑ Hobbes, T., & Gaskin, J. C. A. (2008). Leviathan. Oxford: Oxford University Press.
- ๒ Kant, I. (1903). Perpetual peace: A philosophical essay, 1795. London: S. Sonnenschein.
- ๓ Bruce, R., John O., & David R. (1998) Third Leg of the Kantian Tripod for Peace: International Organizations and Militarized Disputes, 1950-85 International Organization Vol. 52 pp. 441-467: The MIT Press
- ๔ Michael Rossi Lecture, Studies of Institutionalism Department of Political Science: Rutgers University (2015) https://www.youtube.com/watch?v=AASdXoy_UPk&t=1638s
- ๕ Locke, J., & Laslett, P. (1988). Two treatises of government. Cambridge England: Cambridge University Press.
- ๖ The declaration of Independence of the united states of America (<https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>)
- ๗ Bruce Russett, (2013) "Liberalism," in International Relations Theories: Discipline and Diversity, 3rd ed., Oxford: Oxford University Press, pp. 94-113
- ๘ Robert O. Keohane (1984), After Hegemony: Cooperation and Discord on the World Political Economy Princeton: Princeton University Press.
- ๙ Robert A. and Robert O. Keohane., (1985). Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions World Politics Vol. 38, No. 1 pp. 226-254 Cambridge University Press.
- ๑๐ Milner Helen, (1992) International Theories of Cooperation among Nations: Strengths and Weaknesses Vol. 44, No. 3 pp. 466-496 Cambridge University Press
- ๑๑ Stein A. (1990) Why nations cooperate: circumstance and choice in international relation, Cornell University Press.
- ๑๒ Mearsheimer, J. (1995). The false promise of international institutions. International Security, 19(3), 5-49
- ๑๓ Waltz, K. N. (1979). Theory of international politics. Reading, Mass: Addison-Wesley Pub

- ๑๔ Van Evera, Stephen. (1985). "Why Cooperation Failed in 1914." World Politics pp.80–117.
- ๑๕ Katzenstein, P., Keohane, R., & Krasner, S. (1998). International Organization and the Study of World Politics. International Organization, 52(4), 645-685.
- ๑๖ Martin, Lisa L. (1997). "An Institutionalist View: International Institutions and State Strategies" Cambridge University Press.
- ๑๗ Ernst Hass. (1959) The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces 1950-1957. Stanford: Stanford University Press.
- ๑๘ Jervis, R. (1999). Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the Debate. International Security, 24(1), pp.42-63.
- ๑๙ Nye, J. (1990). The Changing Nature of World Power. Political Science Quarterly, 105(2), 177-192.
- ๒๐ <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/international-organization/>
(สืบค้นเมื่อ ๑ ธ.ค.๖๓)
- ๒๑ Charles B., Erik G. & Timothy N., (2004) Do Intergovernmental Organizations Promote Peace? World Politics Vol. 57 pp. 1-38 Cambridge University Press.
- ๒๒ Oneal, J., Russett, B., & Berbaum, M. (2003). Causes of Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations, 1885-1992. International Studies Quarterly, 47(3), 371-393.